

NIEMIETZ protiv NJEMAČKE

Presuda od 16. decembra 1992. godine

NEZVANIČNI SAŽETAK I HISTORIJAT PREDMETA

A. Osnovne činjenice

1. Dana 9. decembra 1985. godine, pismo u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodio pred Okružnim sudom u Freisingu je poslano telefaksom iz pošte u Freiburgu sucu tog suda. Pismo je nosilo potpis "Klaus Wegner" – moguće izmišljena osoba - iza kojeg slijede riječi "u ime antireligijske radne grupe Freiburg Bunte Liste ". Podnosilac predstavke je neko vrijeme bio predsjedavajući Bunte Liste, lokalne političke partije, a kolega sa kojim je dijelio svoj ured također je bio aktivan u tom smislu.

2. S obzirom na sadržaj ovog pisma, pokrenut je, nakon toga, krivični postupak protiv Klaus Wegnera za uvredljivo ponašanje. U toku istrage, Okružni sud u Minhenu je dana 8. augusta 1986. godine izdao nalog za pretres, *inter alia*, ureda podnosioca predstavke i nalog za zapljenu bilo kojih dokumenata koji otkrivaju identitet Klaus Wegnera; razlog dat u nalogu je što se pošta za Bunte Liste slala u poštanski pretinac čiji sadržaj je, do 1985. godine, bio prosljeđivan uredu podnosioca predstavke. Pretres je izvršen dana 13. novembra 1986. godine; četiri ormarića sa podacima klijenata i šest pojedinačnih dosjea su pretraženi, ali nisu pronađeni relevantni dokumenti.

3. Dana 27. marta 1987. godine Regionalni sud Minhen I proglasio je žalbu podnosioca predstavke protiv naloga za pretres neprihvatljivom, na osnovu toga što je isti već izvršen. Sud je smatrao da nema pravnog interesa proglasiti nalog nezakonitim i primijetio je, između ostalog, da se nije moglo pretpostaviti da je pošta za Bunte Liste bila u okviru odnosa pravnik-klijent. Dana 18. avgusta 1987. godine Savezni ustavni sud je odbio da raspravlja o ustavnoj žalbi podnosioca predstavke protiv naloga za pretres i odluke Regionalnog suda, na osnovu toga što žalba nije ponudila dovoljno izgleda za uspjeh.

B. Postupak pred Komisijom za ljudska prava

Predstavka, koja je podnesena Komisiji dana 15. februara 1988. godine, proglašena je djelimično prihvatljivom 5. aprila 1990. godine.

U svom izvještaju od 29. maja 1991. godine Komisija je utvrdila činjenice i iznijela jednoglasno mišljenje da je postojala povreda člana 8. Konvencije i da se ne postavlja odvojeno pitanje u okviru člana 1. Protokola br. 1.

Komisija je uputila predmet Sudu dana 12. jula 1991. godine.

IZVOD IZ PRESUDE

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 8. KONVENCIJE

26. Gospodin Niemietz je naveo da pretres njegovog advokatskog ureda predstavlja kršenje člana 8. Konvencije, koji glasi:

"1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenja ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanju nereda ili sprječavanju zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih."

Komisija je prihvatila ovu predstavku na osnovu toga što pretres predstavlja neopravdano miješanje u privatni život i dom podnosioca predstavke.

A. Da li je postojalo "miješanje"?

27. U osporavanju zaključaka Komisije, Vlada je iznijela da član 8. ne pruža zaštitu od pretresa advokatskog ureda. Po njihovom mišljenju, Konvencija pravi jasnu razliku između privatnog života i doma, na jednoj strani, i profesionalnog i poslovnog života i prostorija, na drugoj strani.

28. Pri zaključivanju da je postojalo miješanje u "privatni život" i "dom" g. Niemietza, Komisija je pridala poseban značaj odnosima povjerenja koji postoje između pravника i klijenta. Sud, kao i Vlada, dijeli sumnje da li ovaj faktor može služiti kao upotrebljiv kriterij kod određivanja granica djelokruga zaštite obezbijedene članom 8. Praktično sve profesionalne i poslovne aktivnosti mogu uključiti, u većoj ili manjoj mjeri, stvari koje su povjerljive, sa rezultatom da će, ako se taj kriterij usvoji, sporovi često nastati oko toga gdje treba povući granicu.

29. Sud ne smatra mogućim niti nužnim da pokuša iscrpno definisati pojam "privatnog života". Međutim, bilo bi previše restriktivno ograničiti ovaj pojam na "unutrašnji krug" u kojem pojedinac može živjeti svoj vlastiti lični život kako to on izabere i isključiti iz toga čitav vanjski svijet koji nije obuhvaćen tim krugom. Poštovanje privatnog života mora također obuhvaćati u određenom stepenu i pravo na uspostavljanje i razvijanje odnosa sa drugim ljudskim bićima.

Nadalje, proizlazi da ne postoji principijelni razlog zašto bi se ovo shvatanje pojma "privatnog života" trebalo uzeti tako da isključenje aktivnosti profesionalne ili poslovne prirode pošto, uostalom, većina ljudi kroz profesionalni život ima značajnu, ako ne i najveću mogućnost razvoja odnosa sa vanjskim svijetom. Ovo mišljenje je potkrijepljeno činjenicom, kako je Komisija pravilno istaknula, da nije uvijek moguće jasno razlikovati koja od aktivnosti pojedinca predstavlja dio njegovog profesionalnog ili poslovnog života, a koja ne. Tako, naročito u ličnom vršenju slobodne profesije, njegov rad u tom kontekstu može činiti dio njegovog života do takvog nivoa da postaje nemogućim znati u kojem svojstvu on djeluje u datom trenutku.

Nijekati zaštitu člana 8. na osnovu toga da se mjera na koju je uložena predstavka odnosi samo na profesionalne aktivnosti - kako bi inače po prijedlogu Vlade trebalo biti urađeno u ovom predmetu - moglo bi, štaviše, voditi jednom neravnopravnom tretmanu, time što bi takva zaštita ostala dostupna osobama čije su profesionalne i neprofesionalne aktivnosti toliko pomiješane da ne postoji način razlikovanja među njima. U stvari, Sud nije do sada napravio takvu razliku: on je zaključio da je postojalo miješanje u privatni život čak i ondje gdje je telefonsko prisluškivanje pokrivalo i poslovne i privatne pozive (v. presudu od 24. aprila 1990. god. u predmetu Huvig protiv Francuske, serija A br. 176-B, str. 41, stav 8. i str. 52. stav 25) i gdje je pretres bio usmjeren samo na prostorije u kojima se odvijaju poslovne aktivnosti, Sud se ne oslanja na tu činjenicu kao osnov za isključenje primjenjivosti člana 8. u dijelu pod naslovom "privatni život" (v. presudu od 30. marta 1989. god. u predmetu Chappell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Serija A br. 152-A, str. 12-13, stav 26, i str 21-22, stav 51).

30. U pogledu riječi "dom", koja se pojavljuje u engleskom tekstu člana 8, Sud primjećuje da je u određenim državama ugovornicama, naročito Njemačkoj (v. stav 18. gore), prihvaćeno da se taj izraz proteže i na poslovne prostorije. Takvo je tumačenje, štaviše, u potpunoj saglasnosti sa francuskim tekstom, jer riječ "domicile" ima širu konotaciju nego riječ "dom" i može se proširiti, na primjer, na nečiji poslovni ured.

Ni u ovom kontekstu nije uvijek moguće napraviti jasnu razliku, jer se aktivnosti koje se odnose na profesiju ili posao mogu isto tako dobro vršiti i iz nečijih privatnih prostorija, a aktivnosti koje se ne odnose na to mogu se sasvim dobro obavljati iz službenih ili poslovnih prostorija. Usko tumačenje riječi "dom" i "domicile" bi tako dali razloga za isti rizik neravnopravnog tretmana u pogledu uskog tumačenja pojma "privatnog života" (v. stav 29. gore).

31. Općenitije, tumačiti riječi "privatni život" i "dom" tako da uključuju određene profesionalne ili poslovne aktivnosti ili prostorije, bilo bi u skladu sa osnovnim ciljem i svrhom člana 8, to jest da zaštititi pojedinca od prizvoljnog miješanja javnih vlasti (v., na primjer, presudu od 13. juna 1979. god. u predmetu Marckx protiv Belgije, serija A br. 31, str. 15, stav 31). Takvo tumačenje ne bi neopravdano smetalo državama ugovornicama, zato što bi one zadržale svoje ovlaštenje da se "miješaju" do granice dozvoljene stavom 2. člana 8; to ovlaštenje može isto tako biti šire kada su profesionalne ili poslovne aktivnosti ili prostorije uključene, nego što bi inače bio slučaj.

32. Gore pomenutim općim razmatranjima, koja govore protiv stava da član 8. nije primjenjiv, mora se dodati daljnji faktor koji ulazi u pojedine okolnosti slučaja. Nalogom koji je izdao minhenski Okružni sud naređuje se pretres i oduzimanje "dokumenata" - bez kvalifikacija ili ograničenja - koji otkrivaju identitet Klausa Wegnera (v. stav 10. gore). Nadalje, oni koji su vršili pretres pretražili su četiri ormarića sa podacima koji se tiču klijenata, kao i šest pojedinačnih dosjea (v. stav 11 gore); njihove operacije su nužno morale pokriti "korespondenciju" i materijale koji se pravilno mogu smatrati takvim za potrebu člana 8. S tim u vezi, dovoljno je primijetiti da je ta odredba neupotrebljiva, kao što to radi sa riječju "život", bilo kakav atribut uz riječ "korespondencija". I zaista, Sud je već odlučio da se, u kontekstu korespondencije u formi telefonskog razgovora, takva kvalifikacija ne pravi (v. gore pomenutu presudu u predmetu Huvig, serija A br. 176-B, str. 41, stav 8, i str. 52, stav 25). U brojnim predmetima koji su se odnosili na korespondenciju sa advokatom (v. na primjer, presudu od 20. juna 1988. god. u predmetu Schönenberger i Durmaz protiv Švicarske, serija A br. 137, i presudu od 25. marta 1992. god. u predmetu Campbell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, serija A br. 233), Sud nije čak ni razmotrio mogućnost da član 8. može biti neprimjenjiv na temelju toga što je korespondencija bila profesionalne prirode.

33. Uzeti zajedno, prethodni razlozi su doveli Sud do mišljenja da je pretraživanje ureda podnosioca predstavke predstavljalo miješanje u njegova prava iz člana 8.

B. Da li je miješanje bilo "u skladu sa zakonom"?

34. Podnosilac predstavke je iznio da predmetno miješanje nije bilo "u skladu sa zakonom", jer je zasnovano više na sumnji nego na činjenicama i tako nije ispunilo uslove iznesene u članu 103. Zakona o krivičnom postupku (v. stav 19. gore) i jer je bilo usmjereno na to da zaobiđe zakonske odredbe koje štite profesionalnu tajnu.

35. Sud se slaže sa Komisijom i Vladom da se ta predstavka mora odbaciti. Sud primjećuje da su kako minhenski Regionalni sud I tako i Savezni ustavni sud smatrali da je pretres bio zakonit u smislu člana 103. gore pomenutog Zakona (v. stavove 15-16. i 19. gore) i on ne vidi razloga za drugačije mišljenje od onog koje su ovi sudovi izrazili.

C. Da li je miješanje imalo legitiman cilj ili ciljeve?

36. Kao i Komisija, Sud nalazi da je miješanje, što podnosilac predstavke nije ni osporavao, slijedilo ciljeve koji su bili legitimni u okviru stava 2. člana 8, drugim riječima sprječavanje kriminala i zaštitu prava drugih, to jeste časti suca Miosga.

D. Da li je miješanje bilo "neophodno u demokratskom društvu"?

37. U pogledu toga da li je miješanje bilo "neophodno u demokratskom društvu", Sud je sklon mišljenju da se razlozi koje je u tom smislu dao Okružni sud u Minhenu (v. stav 10. gore) mogu smatrati relevantnim u odnosu na legitimne ciljeve. Sud, međutim, ne smatra toliko važnim da razrađuje ovu tačku jer je formirao mišljenje, kako je izneseno

od strane podnosioca predstavke i ustanovljeno od strane Komisije, da predmetne mjere nisu bile proporcionalne tim ciljevima.

Istina je da djelo u vezi sa kojim je pretres izvršen, uključujući i ne samo uvredu nego također i pokušaj pritiska na suca, ne može biti okarakterisano više nego kao minorno. Sa druge strane, nalog je napisan u širokom značenju, tako što je naredio pretres i oduzimanje "dokumenata", bez bilo kakvog ograničenja, koji otkrivaju identitet autora uvredljivog pisma; ovo je od naročitog značenja tamo gdje, kao u Njemačkoj, pretres advokatovog ureda nije podvrgnut bilo kakvim specijalnim proceduralnim zaštitama, kao što je prisustvo nezavisnog posmatrača. Još važnije, imajući u vidu materijale koji su zapravo ispitani, pretres je narušio tajnost profesije u mjeri koja izgleda neproporcionalna u datim okolnostima; s tim u vezi, mora se podsjetiti na to da, kada je advokat umiješan, povreda profesionalne tajne se može odraziti na pravilno provođenje pravde, i time na prava garantovana članom 6. Konvencije. Pored toga, popratni publicitet mora da je imao negativne posljedice po profesionalnu reputaciju podnosioca predstavke, kako u očima postojećih klijenata tako i šire javnosti.

E. Zaključak

38. Sud, prema tome, zaključuje da je prekršen član 8.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 1. PROTOKOLA BR. I KONVENCIJE

39. Gospodin Niemietz je također tvrdio da, škodeći njegovoj reputaciji advokata, pretres predstavlja povredu člana 1. Protokola br. I, koji glasi:

"Svako pravno i fizičko lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne narušavaju pravo države da primijeni takve zakone koje smatra potrebnim u svrhu kontrole nad korištenjem imovine u skladu sa općim interesima, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

40. Uzimajući već u obzir, u kontekstu člana 8, potencijalno dejstvo istrage na profesionalnu reputaciju podnosioca predstavke (v. stav 37. gore), Sud se slaže sa Komisijom da se nikakvo posebno pitanje ne postavlja u okviru člana 1. Protokola br. I.

III. PRIMJENA ČLANA 50. KONVENCIJE

41. Član 50. Konvencije glasi:

"Ako Sud utvrdi da je odluka ili mjera sudskog organa ili bilo kojeg drugog organa visoke strane ugovornice, u cjelini ili djelomično, u suprotnosti sa obavezama koje proističu iz ... Konvencije, i kada

unutrašnje pravo navedene članice omogućava samo djelomično obeštećenje za posljedice takve odluke ili mjere, Sud će svojom odlukom pružiti oštećenoj strani pravično zadovoljenje, ukoliko je to potrebno.”

42. U pismu podnesenom dana 16. decembra 1991. godine (v. stav 4. gore), podnosilac predstavke je zahtijevao od Suda, uzimajući u obzir posebno štetu koja je nanesena ugledu njegove prakse, da mu dodijeli kompenzaciju prema članu 50, čiju vrstu i iznos će odrediti Sud po svojoj diskreciji.

43. Sud se ne može složiti sa ovom zahtjevom.

Na prvom mjestu, podnosilac predstavke nije dokazao da mu je kršenje člana 8. nanijelo materijalnu štetu. Ako i ukoliko se mogla pojaviti nematerijalna šteta, Sud smatra, kao i Delegat Komisije, da samo nalaženje povrede samo po sebi predstavlja dovoljnu pravičnu satisfakciju. Konačno, iako je g. Niemietz izjavio na raspravi da svoj zahtjev proširuje i na svoje troškove i izdatke iz postupaka u Njemačkoj i u Strasbourgu, on nije dostavio pojedinosti s tim u vezi.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* da je povrijeđen član 8. Konvencije;
2. *Odlučuje* da se ne postavlja posebno pitanje u okviru člana 1 Protokola br. 1;
3. *Odbacuje* zahtjev podnosioca predstavke za pravičnu naknadu.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava, u Strasbourgu, dana 16. decembra 1992. godine.

Rolv RYSSDAL
Predsjednik

Marc-André EISSEN
Registrar

KLJUČNE RIJEČI:

Privatnost /
Poštovanje doma /
Poštovanje prava na korespondenciju /
Miješanje /
Propisano zakonom /

Ograničenja za sprečavanje kriminala /
Ograničenja za zaštitu prava i sloboda drugih /
Pravična naknada/